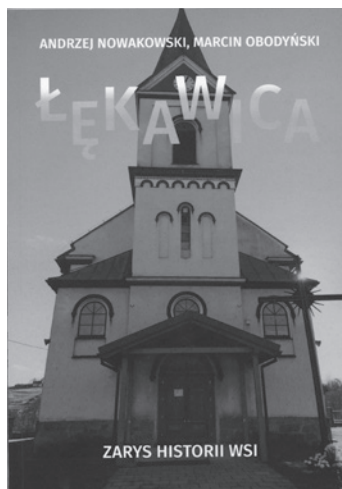

Ks. TOMASZ SZUREK

UNIwersytet PAPIESKI JANA PAWŁA II w KRAKOWIE

Nowakowski, M. Obodyński, *Łękawica. Zarys historii wsi*, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, Tarnów 2022, s. 208.

Prezentowana publikacja jest już czwartą z kolei książką dotyczącą miejscowości gminy Stryszów. W latach 2017-2022 ukazały się monografie dotyczące Stronia, Zakrzowa oraz Dąbrówki. Autorzy podjęli się opracowania dziejów Łękawicy, począwszy od pierwszych wzmianek występujących w źródłach z XV w., a skończywszy na czasach współczesnych (2020 r.). Opis tych 600 lat podzielono na cztery partie: do czasów rozbiorów (rozdział II), pod rządami Austrii 1772-1918 (rozdział III), okres dwudziestolecia międzywojennego (rozdział IV), a po nim opis dziejów wsi w latach 1945-2020 (rozdział V). Chronologiczny opis został poprzedzony ogólnymi uwagami na temat położenia i warunków

naturalnych wsi. Po historycznym nakreśleniu rozwoju osady następuje ustęp tematyczny dotyczący infrastruktury społeczno-kulturalnej wsi (rozdział VI) oraz życia religijnego mieszkańców (rozdział VII).

Już sama objętość poszczególnych części dotyczących historii ukazuje pewną dysharmonię. Źródeł z ostatnich dwóch stuleci dotyczących historii Łękawicy jest oczywiście więcej, jednakże tych ze średniowiecza i doby nowożytnej nie jest aż tak mało, aby zaistniała widoczna w książce tak duża dysproporcja, w stosunku ok. 80% do 20% na rzecz ostatnich 250 lat.

Autorzy, wyjaśniając we wstępie ograniczenia związane z dostępem do archiwów w czasie pandemii koronawirusa, użyli niefortunnego sformułowania, pisząc: „Niestety, z powodu długotrwałej pandemii COVID-19 i licznymi ograniczeniami związanymi z pandemią zrezygnowano z wykorzystania źródeł znajdujących się w łękawickiej szkole, zastępując je źródłami wytworzonymi przez tę placówkę oświatową, dostępnymi w systemie elektronicznym. Te braki zostały jednak zrekomensowane zdigitalizowanymi archiwaliami dotyczącymi życia religijnego we wsi [–]” (s. 11).

Odczytać to można tak, jakby materiały dotyczące szkoły można było zrekompen-sować materiałami dotyczącymi zupełnie innego tematu.

Uznanie budzą natomiast kwerendy przeprowadzone w archiwach świeckich i kościelnych, a także w zbiorach będących własnością osób prywatnych. Autorzy, wymieniając najważniejsze źródła dotyczące opracowywanego tematu, mogliby jednak wspomnieć o już dokonanej próbie stworzenia całościowego spojrzenia na wieś – w 2002 r. na Akademii Pedagogicznej w Krakowie Maria Kruk napisała pracę dyplomową pt. *Monografia Łękawicy*, nie została ona jednak wydana.

Opis położenia i warunków naturalnych wsi, który znajdziemy w I rozdziale, stanowi wartościowy wstęp, określający przynależność geograficzną i administracyjną oraz ogólne warunki demograficzne i klimatyczne, a także stawiający dwie hipotezy dotyczące etymologii nazwy „Łękawica”. Dla osób nieznających tak dobrze tych terenów pomocne byłoby zamieszczenie w tym miejscu mapy, przynajmniej pogłądowej, lub/i zdjęcia z lotu ptaka przedstawiających Łękawicę i okolice.

Przyglądając się przypisom, można stwierdzić, że niejednokrotnie budzą wątpliwość odniesienia do wiadomości źródłowych zawartych w tekście głównym, gdzie widzimy różnego rodzaju opracowania, czasami popularnonaukowe (np. przyp. 10, 22, 133, 374), a nie do samych źródeł, które skądinąd Autorzy znają lub są one łatwo dostępne. W części dotyczącej życia religijnego skorzystano z *Księgi dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529* oraz z *Akt parafii Łękawica*, jednak brakuje odniesienia do takich prac jak *Monumenta Poloniae Vaticana*, *Acta Episcopalia*, *Acta Officialia*, które mogłyby rzucić dodatkowe światło na dzieje przed powstaniem samostnej parafii.

Warto było też z pewnością pomyśleć o rozwinięciu niektórych fragmentów, aby dopełnić oczekiwanych konkluzji; np. do lakonicznego akapitu dotyczącego prowadzonych wykopalisk archeologicznych (s. 27) dodać można przecież *passus* o tym, jakich konkretnie odkryć dokonano na tym terenie, a gdy mowa o wyborach prezydenckich w 1990 i 1995 r., warto nadmienić precyzyjnie, która część lokalnej społeczności oddała głosy na Lecha Wałęsę, gdyż ten fragment sugeruje, jakoby uczynili to wszyscy mieszkańcy.

Pewne zastrzeżenia budzi konstrukcja poszczególnych części monografii. Tok prowadzonej narracji czasami jest przerywany nieoczekiwanymi w danym miejscu informacjami, które są na tyle obszerne, że mogłyby stanowić osobną część lub być włączone do przypisów dolnych. Takie wrażenie sprawiają m.in. powtarzające się co kilka stron opisy klęsk, kataklizmów i epidemii. Z owym przzerwaniem toku narracji mamy do czynienia także na s. 69-74, kiedy to pomiędzy opisem działań wojennych a sytuacją w Polsce Ludowej zawarte są biogramy czterech postaci. Są one

o tyle cenne, iż ukazują zwykłych, może dotąd mniej znanych, cichych bohaterów II wojny światowej, jednak nie wyjaśniono czytelnikom kryteriów, na podstawie których dokonano wyboru akurat tych, a nie innych osób. W innym przypadku z narracji ogólnej następuje przejście do opisu szczegółowego ukazującego działania por. Mieczysława Wądolnego (s. 78-80). Bardziej wskazane byłoby wyeksponowanie tej problematyki w osobnym podrozdziale. Dlatego wydaje się, iż w innym miejscu publikacji warto byłoby dodać rozdział o wybitnych postaciach związanych z Łękawicą, ujmujący wspomniane noty biograficzne.

W trakcie lektury nasuwają się także innego rodzaju uwagi związane z przyjętą metodą i założeniami pracy. Autorzy w tytule co prawda sugerują, że przedstawiają zarys historii wsi, niemniej w kilku miejscach odnajdujemy elementy narracyjne bardzo analityczne, ukazujące np. szczegółowo sylwetki nauczycieli szkoły (s. 98). Takim poczynaniom sprzyja zapewne zamierzona grupa docelowa odbiorców lokalnych tej publikacji, dla których te postacie nie są anonimowymi osobami, ale konkretnymi nauczycielami, z którymi wiąże się pewne wspomnienia miejscowej społeczności.

Walorem monografii jest zamysł ubogacenia jej materiałem ilustracyjnym. Zamieszczone fotografie obrazują to, co zostało zapisane za pomocą niekiedy zbyt encyklopedycznych fraz. Jednakże jakość niektórych z nich nie jest już satysfakcjonująca (np. s. 58, gdzie nie można odczytać inskrypcji na sfotografowanym krzyżu), inne należałoby umieścić w bardziej odpowiednim miejscu (fot. 15. „Rodzina współpracowników ks. Tadeusza Zająca” lepiej pasowałaby w miejscu, gdzie opisywana jest działalność pierwszego proboszcza, a nie pod opisem wystroju wew. kościoła). Z kolei śledząc opis powstałej w 1907 roku świątyni, czytelnik swoje wyobrażenia z pewnością chciałby skonfrontować z fotografiami przedstawiającymi ten kościół z zewnątrz, jak i wewnątrz. Jednak pomimo deklaracji, iż „kościół parafialny [--] jest głównym zabytkiem w Łękawicy” (s. 150), zdjęć tego obiektu, oprócz okładki, nie znajdziemy.

Z pewnością plusem publikacji jest fakt, że Autorzy nie poprzestali jedynie na analizie przeszłości wsi, lecz ośmielili się nieco wychylić ku przyszłości, kreśląc możliwości, jakie stoją przed Łękawicą pod względem turystyczno-rekreacyjnym. Godne odnotowania są także wysiłki Autorów zmierzające do wykorzystania tzw. historii mówionej (ang. *oral history*) – np. relacja Antoniego Sadzikowskiego, Bogusława Ryby. Wspomnienia świadków nieodległych wydarzeń przekazują wszak coś więcej niż tylko same fakty – są świadectwem tzw. kultury pamięci. Gdy jednak owe wspomnienia mają pokrycie w dokumentach pisanych, warto odsyłać czytelnika również do nich (np. przyp. 366).

Pomocą w odszukiwaniu konkretnych informacji jest indeks osób i nazw geograficznych umieszczony na końcu książki. Podobnie tabele, pojawiające się w korpusie

pracy, syntetycznie wydobywają najważniejsze dane z treści publikacji. W przypadku indeksów podano strony, na których odnajdziemy interesujące nas elementy, jednak w odniesieniu do wykazu tabel i zdjęć niestety tego nie uczyniono.

Podsumowując, należy docenić wysiłki Autorów, którzy z podziwu godną wytrwałością napisali monografię kolejnej miejscowości południowej części powiatu wadowickiego. Odnalezione źródła, opracowania i inne materiały bez wątpienia wydobywają Łękawicę, jej historię i teraźniejszość, umożliwiając większej grupie odbiorców poznanie dziedzictwa kulturowego i historycznego tej wsi. Zastosowana metoda komparatystyczna ukazuje ponadto to, co specyficzne dla Łękawicy, tj. czym wyróżnia się ona na tle innych okolicznych miejscowości. Skorzystanie ze wspomnień świadków opisywanych, nieodległych wydarzeń sprawia, że opowiedziana w publikacji historia staje się dla czytelnika bardziej żywa. Mimo pewnych mankamentów, powstałych wątpliwości czy też zaproponowanych zmian książka ta jest kolejną ważną cegiełką w popularyzacji historii, zabytków, atrakcji i wybitnych postaci regionu wadowickiego.